

Антон Страшимиров

На нивата

Зазоряваше се тихо – с омаята на последна утрenna дрямка: като че ли майчина ръка погалваше и пробуждаше всичко живо.

Унесен тъжно, аз гледах как из дрезгавината поникваха очертанията на грохналите хижи, осенявани от изглозгани и жилави овощни дръвчета – хижи, които сега изглеждаха като присвити плачущи върби по кривулните тесни улици на нашето пръснато село. Никой не крачеше още по тях, никой не шумеше: онемели бяха даже будните псета. А преди час-два те ме оглушаваха още с грозния си вой, който се сливаше с познати мен кръсъци из селската кръчма и се носеше в глъхналата нощ като ехиден подбив над върволицата черни роби тук, винаги безрадостни, безстрастни и превити под затыпителните грижи за безплодността на целогодишния денонощен труд. Вакханалия на малкото избрани от многото викани! О, как ми гнетяха душата тези кръсъци! Ликуваше победилата старина: оставаше пак предишният чорбаджия – не се „размири селото“.

Късната луна съвсем избледня и заскърцаха коля край плетищата. Една наближи и отмина: в дрезгавината се мярна костеливият ръст на Балчо Дразът, отличих и загорялото му лице с две по страните – не бръчки, а цели вгълбнатини в челюстите. Вчера го нямаше в село – по работа е бил. Може и да не е чул за някакви избори! Наведен, той сега водеше мършав чифт волове, впрегнати на две колелета. На оста седеше – с остен в ръка – дете. То и днес не ще е на училище. А това дете беше светло и възприемчиво: палаво, неуморно, повеждач на игри, гласежи и лудории между рошавите си другарчета.

Сви ми се сърцето и ме потегли: излязох – закрачих след Балча. Вървя, а болката на душата ми се разрасна и бликна; повлече ме да помилвам – топло и от сърце – това дете, обречено от жестока орисия на безжалостно пресушаване; да запrikaжа с баща му, та да стопля, ако мога, това безстрастно и вцепенено от живота същество със струи от душата ме печал. Но скоро ми стана съвестно... съвестно за това, че ме задяваше окаяността на един Балчо и на едно обичливо дете, когато те не са един и едно, а милиони, стотици милиони, безбройно число, на които аз съм чужд, от които съм негли надут отделен, над които и от които аз съществувам със своята слободия и тъга.

Оброних чело и шавнах в дъбовата кория, която не преди много беше спорна между нашето село и турския й притежател, а сега е имане на селския ни кмет.

Шушнеха вече под утрения лъх дебелите дъбови листе, придружавани от ромола на близък ручей, а скрит в гъстака кос допяваше

утренната си песен. И в оведрената ми душа все по-ясно се сблъскваха чувствата за хубаво и вечно със злобливите грижи по безмерната кривда в днешното човешко съществуване.

Ускорих стъпките си. Дъбовете се разреждаха, ставаха все по-стволести и горди. Под един разкривен вече великан аз неволно спрях и дълго стоях, безсилен да се отърва от горка мисъл. Вековний исполин е окухял: ще грохне. А ще грохна и аз, ще отменим всички ние и ще оставим само скърби и ядове, клетви и сълзи по веригата на нашето безрадостно съществуване.

Слънцето надникна от близка рътлина – ослепително, като разтопено злато. Бях накрай гората. Зад извилия път се разкриваха нивите, по които, прегънати над оралата си, черни роби оряха. Неjde недалеч съзрях и Балча – с потно чело, опнал мишици, натиска и управля ралото си. Напред малкият Наню води воловете. Запътих се към тях, вторачен в Наня. С какви очи се захласва то по чучулиги или гълъби, които прелитат! А как блещи очи по озовал се наблизил лалугер! Гледах го и в душата ми оживя смут: тази е нивата, която ще изтърве Балчо – близо до корията е – да, тази ще е тя... Миналата неделя в кръчмата нашият лихвар-гражданин бяха застъпили – с чорбаджият и с други още първенци – Балча: надумваха му, че не си плаща дълга. Лихварят го гълчеше, а първенците го увещаваха в честност. И накрай чорбаджият предложи да купи тази Балчова нива – близо до корията. Той, чорбаджият, беше вече купил тук няколко други ниви, та с Балчовата щеше да окръгли мястото, за да си угледно разшири корията. А той, Балчо, имаше само три нивички, та беше навел глава и мънкаше половин думи:

– Абе, брате, накрай така и ще сторя: зер, не потръгва наникъде! А дълг е, ще се плаща кога да е. Никому не съм нищо отядал и не е за отядане: сухи пари ми е дал човекът.

– Знайно е, че не ще отядеш, Балчо – говореше лихварят, – токо ела да вършиш работа, когато ти не плащат навреме. Не ги сека и аз, поминъка си от вас чакам: плати ми!

– Ще ти платя, бай Василе... Ще потърся, че ако не найде, ще продам нивата – на, чорбаджият я иска – свърши тогава Балчо, а устните му трепереха: може да се догаждаше сиромашът, че те са се нещо сговорили – онай...

Гледах го аз сега, че гледах и нивата. Останала е тя от баща и деда. А той ще я изтърве – Балчо! Прахосник ли беше тоя баща, пияница или що? Той работеше ден и нощ – от понеделник до съботата, – а и в неделята не се запираше: гласи си работата за следната седмица, ходи на

воденица, на тепавица или с дърва в града...

Чу се конски тропот и по пътя из корията се показа бай Васил – лихварят.

– Помози бог, Балчо – поздрави той. – Работиш ли, работиш ли?

– Дал бог добро. Ора, какво ще му е.

– Ори, ори, гледай да му събереш двата края: хубава е нивата, не чини да я изтървеш – каза и отмина.

– На добър час – секнато го отпрати Балчо и затърка с попукана длан челото си.

– Тегли бре! – викна после той на Наня.

Но то стоеше слисано, с проточена шия надясно: един подплашен заек забавно прескачаше през близкия трънак. Балчо пристъпи, зашлеви детето по врата и то се прескунди. Кръв из носа и зъбите зацапа хубавите детски устица. Аз гледах, безправен да наближа. Баштата мълком обърса одрасканото лице на детето си и го потегли пак – да стане. Но то се преви, запротиви се.

– Остави го да поседи, байо – осмелих се аз. – Малко е детето, по му е мястото в училище.

Балчо ме изгледа отегчен.

– Не се може, ваша милост – каза, – нямам поводник, а добичетата ни са още млади, трябва да се водят... – и сбута пак детето.

– Недей ме, тате, молим ти се! – заохка то и се преви надве.

– Остави го за малко! – пришепнах пак аз.

Балчо се отдръпна, потри челото си и зачисти оралото. След малко Наню сам стана, отърси отърканото си потурче, па баща и син заораха пак...

Е, не се може, не се може: няма поводник, а хубава е нивата, не чини да се изтърве!

КРАЙ

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/6700>]